

— Ну, там буде видно; в усякім разі давайте, сказав він.

Я віддав подарунок і попрощався. Відтіла я пішов у редакцію „Кієвлянина“. Дмитру Івановичу Піхнові я дав зозуляче яечко, покрашене чистою чорною фарбою і струмент за для перекладу думок инородців на мову „Кієвлянина“.

Далі я пішов по членах партії правомірної прочуханки і інших, які з нею в спільці.

Підносячи кожному біле яечко, я казав; „на виборах ви мали всі самі чорні круглячки; нате вам хоч один білий, щоб потішитись хоч трохи“.

Бажаючи, щоб і ті гідні поваги люде, яких немає в Києві, не зістались без подарунків, я їм порозсилав їх поштою.

Київському голові, який тепер за кордоном, я послав навздогін скомпонований мною жалібний марш на веселі слова всіх киян, з поводу його від'їзду.

Харківським і чернігівським „дворянським зборам“ я послав добру пораду: мати в залі засідань запасний дворянський мундир, на той випадок, як хто з дворян прийде на засідання не в мундирі, щоб не гаяти по дві години на балачки про те, чи виводити, чи не виводити з хати безмундирного дворянина. Самих мундирів я не знайшов можливим послати, знаючи, що на такі речі можуть бути призначені спеціальні суми, і вважаючи на те, що сам я людина не грошовита.

Читачам поступових газет я розіслав окуляри, через які можна читати на далекій відлеглості сконфісковані числа, а цензорам теж спеціальні сині окуляри, через які не здаватиметься їм червоною червона фарба на малюнках в сатиричних журналах.

Співробітникам і читачам „Громадської Думки“, а також і інших українських видань, я не послав нічого. Але шлю їм привіт від щирого серця і бажання щоб, весна пригрівала їх і далі, пригрівала та не припікала й тоді, як минуться ці весняні святки та настане літо.

Р. S. Читачі дочитали до краю й спитали: „А що ж ви послали в подарунок особам значнішим від тих, про які ви згадуєте?“

Відповідаю: для мене ще не вияснилось, чи не схочуть такі особи послати мене самого куди небудь у подарунок, д. Макарові, або ще куди далше.

В. Сивенький.

Крізь ґрати.

Очам стало боляче від поганенької гаснички, що мало давала світла, а пускала зате чималі патьоки гасу по столі. Максим дмухнув на неї зверху; полум'я враз піднялося, чорним язиком лизнуло скло—і зникло серед темряви. В камеру глянула крізь густо поплетені ґрати темна ніч весняна.

Максим не роздягаючись ліг на тверде ліжко і заплющив на мить на томлені очі. І ще один день пролинув,—скільки вже проминуло їх тут: однакових, сірих, буденних... І скільки їх ще буде—таких самих, як дві краплі води схожих із тим, що сконав зараз... Аж моторошно стало Максимові, немов морозом проняло все тіло. Убій вражіння не давали матеріалу для думок, і так лежав він, склепивши очі, без думки, без руху.—Сього-одні в город вози-или... До-опит був!—Залунав серед тиші над самою головою у Максима здоровий, гучний голос.

Максим здригнувся й розплющив очі. Ясна кругла пляма од „вовчка“, що вирізувалась навпроти на темному полі, вдарила йому в вічі й нагадало, де він... „Це Катрич розпочав свої вже рдзмови з жіночим корпусом“,—подумав Максим.

— А-а-а-а-а...—донесло звідкись свіжий жіночий голос.

— Я, Катрич, коло телефону... Га-а?.. Нема нічого цікавого!—гукав Катрич.—Що-о?.. не чую, прокажіть ще раз... Чи випустять—питаєте?..

— А-а-а-а-а...—знов принесла здалека хвиля.

— Нема на це надії... Сказано бо: не надійтєся на князі,—от я й сижу спокійно. Святкуватиму Великдень тут, із вами!.. Ну, добраніч... Що? Пороссячий хвостик нехай присниться?.. О, бодай вас... вам теж... Будьте здорові. Добра-ніч!..

— А-а-а-а... знов почулося здалека, потім донісся регіт кількох молодих жіночих голосів і все замовкло.

Тихо стало в камері і темно, тільки крізь „вовчок“ заглядала ясна смуга світла, довгим хвостом простяглася через усю „одинокку“ і провертїла кругленьку дірочку на підлозі в кутку. Максим дививсь на ту смугу, а в ушах і досі стояло одне слово з Катричевої розмови.

— У людей Великдень завтра, а я й забув... Чисто й дні погубив у цій каторжній „одинокці“... Ну, то що, що Великдень? Хіба не однаково

мені!.. Такий самий день, як і сьогодні, як і вчора. Чай питиму, потому гулятиму, далі обід... аж поки сон зморить. Ат, краще спати!

Та сон очей не брався, ніби те одне слово його наполохало й загнало кудись безвісти. Максим устав і підійшов до стіни, де сіріло в темряві квадратними кругами ґрат вікно. Постоявши перед ним трохи, він ступив на стіл, далі вмовстився на скісній лутці й потягнув до себе ґраму. Вікно відчинилося.

В „одинокку“ влетіла хвиля вохкватого, та теплого вже весняного повітря.

Максим обома руками вхопився за ґрати, притулив щільно до їх своє чоло й жадібно глянув уперед себе.

Просто його внизу, в широкій балці, роскинулося, скільки оком скинути, величезне місто. Немов тисячооке страховисько, притаїлося воно в балці і тільки дивилося на Максима безліччю ясных очей—вогнів, неначе збиралось от-от плигнути на когось. Одноманітним гуркотом доходило до ушей дихання того страховиська, як хвиля морського прибою або талеке гуркотання першого грому. Воно жило своїм звичайним життям, дихало на повні груди і в думках собі не кло, що згори пильно дивиться на його з-за ґрат самотній в'язень...

А цьому засіло цвяхом у голові одне те слово—„Великдень“.

Чудне діло! Усякі ілюзії релігійні давно вже повитрушувались крізь шаблі життєвого досвіду, але цю ніч він любив. Там, на волі будши, він цієї ночі ніколи не лягав спати, а до самого світання ходив по улицях, од церкви до церкви, доглядаючись пильно до всіх, кого зустрічав. Люде здавались йому тоді не такі, як звичайно, і цієї ночі він жив одним життям з тисячооким страховиськом, одним духом дихав, повертаючись до давніх наївних легенд та на повні груди вдихаючи свіже, вохке, весняне повітря. Такі веселі, славні обличчя у людей тоді були,—небуденні, а якісь нові, неначе приспаній звичайними буднями дух зненацька проступав на них. Він любив дивитися на ті раді обличчя і йому самому ставало якось весело на душі, хоча власних радощів і не мав він. Скільки споминків з далеких-далеких дитячих літ зринало тоді в його пам'яті,—і все такі ясні та огрійливі були ті споминки.

Ось він дитинцю ще лягає спати з почуттям, що цієї ночі, завтра щось надзвичайне станеться, і лягаючи наказує старій бабусі-нявці конче його збудити, як „бозя воскресне“. Його будять; спершу він нічого не розбірає—на віщо це горять свічки скрізь, чого по цілому домові бігають та метушаться, і тільки жмурить очі од ясного світла. Далі згадує—та же сьогодні Великдень, і він зараз умивається з миски, в якій на дні лежить червона крашанка; вона конче мусить, та крашанка, там лежати, бо инакше він би і вмиватися не схотів... На-швидко одягається, вибіга на двір. Холодком ще пронизує, та дитина того не чує, а дивиться допитливим оком, що кругом робиться щось не буденне. Проз двір гурбамі проходить народ; чутно голоси скрізь. Церква огнями сєє, а круг неї ще горить багаття і чорвоним полум'ям освічує цілу валку возів, що росташувалася під церквою. То з хуторів паски попривозили: нести далеко. Полум'я грає на поважних поголених обличчях старих дядьків, одбивається в веселих очах у молодих; легенький вітерець перебірає чуби і грається биндами на головах дівочих... Весело якось, надзвичайно; море звуків та світла зливається в один урочистий, великий аккорд... Десь далеко-далеко вдарено у великий дзвін і, немов махнув чудовною паличкою якийсь невидимий дирижер, одразу з усіх боків залунали дзвони, почали перегукуватись між собою, зливаючись в один звук, то знов розходючись. Встали снопи світла круг церков, мигають окремі вогники далекими зірками; глухий гомін виразніше став доноситись, юрби народу снували по всіх усюдах. Рух і клекіт захопив усе... І так скортіло самотньому в'язню туди, між людей, на вольную волю—щоб хоч надивитись на ті ясні, веселі обличчя...

Максим, скільки сили мав, етиснув залізні ґрати, немов хотів розчавити їх своїми руками, але вони, бездушні, й не ворухнулись навіть: так само стерегли його мовчки, байдужно. А він все дивився крізь їх на тисячооке страховисько. Йому хотілось кричати, співати, робити щось надзвичайне... І не стямився він, як з грудей у його вирвався голосний погук:

— Гей ви, внизу! Христос воскрес!..

Вирвався і завмер у порожніх просторах тюремних мурів. Ті, що внизу були, не чули того погуку, не знали, чи забули, що зверху жадібно давить ся на їх самотній в'язень. І відповіді не було ні звідки.

Максим ще поторівав ґратами і знов

вони, неблаганні, не ворухнулись. Він завмер, дивлячись уперед себе...

На сході зайясіла жовта смуга, а очі тисячоокого страховиська поблідли і згасали одно за одним. Вертався день...

Сергій Є.

Не вірю!..

Веснянее сонечко весело й тихо
Сміється до долу з небес;
Хотілося б вірити, що згинуло
лихо

В той день, як Росп'ятий воскрес...
Але подивіться—і личко дитяче,
Й старії—мов хмара, сумні...
Не знайдете хати, в якій не заплаче
Нещасная мати в ці дні...

І я не на радість діждавсь цього свята,

Про лихо ніяк не забуду:
Не бачу я в хаті сестриці і брата,
І бачити, певне, не буду...

Всі дзвони сьогодні так голосно дзвонять,

Цей дзвін мені—наче отрута:
Не в церкві це дзвонять,—то брата
знов гонять,

Брязчать на ногах його пута...
Сьогодні блукатиму ввесь день
голодний,

Не стану й торкатись до паски:
Сестриця в тюрмі умірає холодній,
Вмірає самотня, без ласки...

Не вірю, що з мертвих воскрес
Бог Росп'ятий,
Не вірю, хоч вірити хотів,—
Бо ворог його скрізь панує за-
клятий,

Скрізь вільно катує братів...
Не вірю, бо люде голодні і голі,
Од, чуєте, стогнуть в ярмі...

І брат мій з сестрою невинно в неволі
Вмірають в холодній тюрмі...

Іван Рульна.

Тяжкий хрест.

Маленьку Марусю владали спати. Батько її, полковник, що ввечора сам роздягав її, роззував маленькі ніжки, вкривав гарненько свою кохану дочечку—одинокку, а вона весь час говорила, щебетала, аж поки сон не сплющував її ясні блакитні очі.

— Перехрестись, дитино, казав батько.

Маруся стала навколійки на своїй постельці і, згорнувши пучечки своєї біленької, голенької ручки, хрестилась, голосно промовляючи: „Во ім'я Отця, і Сина, і святого Духа“.

— Ще раз, сказав батько.

— „Во ім'я Отця, і Сина“... Тату, чого собачка кричить, як її б'ють, а кінь не кричить?

— Так, дитино; молись, не перебивай.

— ... „і святого Духа, амінь“.

— Ще раз, люблю.

Маруся перехрестилась, промовляючи, ще раз і бухнула своєю кучерявенькою головкою на подушку.

Батько покривав і обтулював з усіх боків її маленьке тільце, ніжки.

— Тату, дай мені баранчика того, що ти мені сьогодні подарував, він зо мною буде спати.

Батько пошукав і дав дівчинці біленького баранця, яких продають у городах на Великдень. Маруся поклала його коло себе на подушку.

— І собачку болять, і коня болять, як бити, казала дівчина. А кінь не кричить.

— Така вже його натура, серденько, казав батько.

— А у собачки не така?

— Не така.

— І у тебе не така натура, як у мене, тату.

— Чому? здивувався батько.

— Бо ти, як порізав собі руку, пам'ятаєш? як лагодив мого возика, що Юрко зламав, то не плакав і не кричав, а кров йшла з руки і мама зав'язала тобі біленькою крайкою. А як Юрко влучив мені з рушнички горохом в ухо, то я плакала, а кров у мене не йшла, тільки боліло. Ще мама сердилась на Юрка, бо міг-би мені влучити в око.

— Бо ти маленька, люблю, то й плачеш, як болять, а хто великий, той не плаче.

— Ба ні, тату. І великі плачуть.

Тільки ти не плачеш, і дядя Коля.

— Хто-ж, великий, плаче?

— А розказував у кухні Нухим, той, що пиво возить, що як били і стріляли люде, мужиків у селі—тільки я забула, як те село називається—то там плач і крик був на все село.

Він казав: і старі люде плакали. І ти туди їздив, тату, з салдатами.

— Спи, дитино, казав батько, нахмурившись.

— Я ще не хочу спати, тату. А мама казала, що не треба бити коня.

Як ми їхали з мамою звощиком на гору, то він дуже бив коня батою.

мама казала йому, що він не добрий бо бити не треба коня, бо він робить